

NİĞDE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ KURUMLARINDA KALAN SIĞINMACI VE MÜLTECİLERLE İLGİLİ GÖZLEMLER

Doç. Dr. Nafiz TOK*

Recep KORKUT**

Özet

Göç ve yerinden olma sorunu içerisinde oldukça önemli yeri olan mülteci ve sığınmacılar konusu, kendi içinde de oldukça farklı dinamikleri olan bir görünüm arz eder. Sayıları gittikçe artan mülteci/sığınmacılar, önemli oranda mülteci çocuklar ile refakatsiz (eşliksiz) çocukları ve bakıma muhtaç yaşlıları da kapsamaktadır. Mülteci topluluğu içerisinde en hassas grupların başında gelen bu kesimler, birtakım özel uygulama ve muamelelere ihtiyaç duymaktadır. İşte bu gerekleri, Niğde İlinde Sosyal Hizmetler Kurumunda kalan, menşei ülkesi Afganistan olan 7 refakatsiz küçük ve Huzurevinde kalan İran uyruklu 1 sığınmacı üzerinden yaptığımız araştırmalara dayalı bu çalışmada, bu kesimlerin devletin bu konudaki ilgili kurumlarında kalmalarıyla tespit etmeye çalıştık. Aynı zamanda, görünür olan sorunlarıyla, daha çok yaşadıkları neticesinde oluşan arka-plandaki sorunlarının, kurumlarda kalırken ne şekillerde tezahür ettiğini belirlemeye odaklanıldı. Sorunlara ilişkin araştırma bulgularının yanı sıra bu konuda çözüm önerileri de yine aynı şekilde temellendirildi.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Refakatsiz Çocuk, Mülteciler ve Sosyal Hizmetler.

* Niğde Üniv. İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, ntok@nigde.edu.tr

** Niğde Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, recep85@gmail.com

Abstract

SOME REMARKS ABOUT ASYLUM-SEEKERS AND REFUGEES STAYING IN NIGDE SOCIAL SERVICE

The issue of refugees, which has an important place in immigration and displacement, appears to have rather different dynamics within itself. Refugees, increasing in number everyday, include also a significant number of refugee children, children without companion and dependent old people. These groups, which are the most sensitive ones among refugees, need some special treatment and practises. This study, which investigates on 7 children refugees without companion and 1 Persian elderly refugee staying in Niğde Social Service Institution, aims to determine their needs. Moreover, the study focuses on how their problems in appearance, and their covered problems as a result of their life experience arise while they stay in the social service institutions. Not only are the findings about problems stated but also solutions to the problems are proposed.

Keywords: Refugee, Unaccompanied Children, Refugees and Social Work.

Giriş ve Arka Plan

Savaş ve çatışmalar, siyasi istikrarsızlıklar, devlet zulümleri, silahlı gruplar ve çetelerin saldırıları, jeopolitik değişimler, krizler, ekolojik vb sebeplerden ötürü, zorla yerinden olan (edilen) insan sayısı hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde artmaktadır. Zorla yerinden edilenler, dünyada en hassas ve en yardıma gereksinim duyan toplulukların başında gelir. Ancak yerinden edilenlere yönelik uluslararası ilgi ve destekler, yeterli ve istikrarlı görünüm sergilemediği gibi, çatışma ve toplu ölüm durumlarında mümkünken uluslararası toplumun ve medyanın ilgisi başka yöne kaydığı anda sona erebilmektedir (Korkut, 2009).

Kendilerinin kontrolleri dışında gerçekleşen olayların kurbanları olarak mülteciler, zorla yerinden edilen toplulukların önemli oranını teşkil eder. Mülteciler, Sancar ve Peker'e göre insanlığın kıyısında yaşamaya mahkûm edilmiş ya da edilmek istenen geniş bir insan grubudur (Sancar ve Peker, 2005: 6). Mülteci (refugee), 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre, kendi ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin

korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle oraya dönmek istemeyen kişi olarak tanımlanıyor (BMMYK, 1998: 68). Kullanımda karıştırılan sığınmacı kavramı ise (asylum-seeker), sığınma arayan, mülteci olarak kabul edilmek üzere başvuru yapmış ancak başvurusu henüz sonuçlanmamış, cevap bekleyen kişileri tanımlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Antònio Guterres, 20 Haziran Dünya Mülteciler Günü'nde yaptığı açıklamalarda dünya yerinden edilen, vatanların kopan insan sayısının 42 milyona ulaştığını ifade etmiştir (Radikal, 2009). Sığınmacı ve mültecilere yönelik muamele standartları konusunda günümüz dünyası yüz kızartıcı bir karneye sahiptir. Bazı sanayileşmiş ülkelerin kıyamet senaryolarını andıran, panik yaratan söylemlerine ve koparttıkları onca gürültüye rağmen dünyadaki bu 42 milyon mültecinin % 80'i gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelere yaşamaktadır. Örneğin 2006 istatistiklerine göre, Fransa'da 186 bin, Birleşik Krallık'da 314 bin, ABD'de yaklaşık 1 milyon kişi Birleşmiş Milletler'in ilgi alanına girerken; Columbia'da 3 milyon, Demokratik Kongo'da 1,8 milyon, Irak'ta 2,1 milyon, Nepal'da 3,6 milyon, Pakistan'da 1 milyon, Sudan'da 1,6 milyon, Suriye'de 1 milyon, Uganda'da 2 milyon kişi bulunmaktadır (UNHCR, 2008: 81-83). Yani bu konuda asıl yük gelişmiş ülkelerin sırtında değildir, aksine Antònio Guterres'in söylemiyle en dar mali imkânlarla sahip fakir ülkeler, ev sahipliği yaptıkları mülteciler nedeniyle en yüksek bedeli ödemektedir.

Türkiye, sığınmacılık ve mültecilik alanında, uygulamalar ve yaklaşımlar açısından dünyadaki istisnai ülkelerdendir. Türkiye, yukarıdaki mülteci tanımına esas teşkil eden Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Protokolüne taraf olmuştur. Ancak sözleşmeye 1961 tarihindeki düzenlemeyle 'coğrafi çekince' koymuştur.* Buna göre Türkiye, sadece Batı Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak kabul etmekte ve mültecinin tanımına "Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle" ifadesini eklemektedir (Türkiye Eylem Planı, 5). Cenevre Protokolü, taraf olan tüm ülkeleri uygulanacak politikalara tabi tutmaktadır ve mülteciler konusunda taraf ülkeleri sorumlu kılmaktadır. Ancak Türkiye bu sınırlandırması nedeniyle bu yükümlülükleri yerine getirmemektedir. Türkiye, Batı Avrupa dışından gelenleri

* Türkiye dışında coğrafi çekince koyan diğer iki devlet Vatikan ve Madagaskar'dır.

ise ‘geçici sığınmacı’ olarak adlandırılmakta ve sığınmacılık işlemlerini Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile işbirliği içerisinde yürütmektedir.*

Türkiye’nin bu tavrında temel etken göç ülkesi olma korkusudur. Konumu gereği, fakir Güney ve Doğu ile zengin Kuzey ve Batı arasında bir köprü vazifesi gören Türkiye’nin hep avantajlarından bahsettiği coğrafi konumundan tezahür eden bu kez olumsuz bir durum söz konusudur. Ancak bu coğrafi çekince göç güzergâhı açısından kilit bir konumu olan Türkiye’nin yoğun bir göç sirkülasyonuna uğramasını engelleyememektedir. Bu coğrafi sınırlama sadece hukuki yükümlülüğün icrasıyla ilgilidir. Coğrafi çekincenin kaldırılması tartışmalarında ise Türk tarafı, Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarına zarar verilmeyecek şekilde çözüm bulunması gerektiğini, zira 1980’li yıllarda tırmanmaya başlayan ve dünya konjonktürünü değiştirecek nitelik taşıyan toplu nüfus hareketlerinden oldukça fazla etkilenildiğini, İran-Irak savaşı, Yugoslavya’nın bölünmesi, Bulgaristan’dan sınır dışılar, Körfez Krizi, Kosova’daki olaylar ve Ahıska Türklerinin sürgünü gibi gelişmeler sonucunda 1 milyona yakın göçmenin Türkiye’ye kabul edildiğini söyleyerek, katılım aşamasında Türkiye’ye doğrudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesini ve AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerini istemektedir (Türkiye Eylem Planı, 37).

Türkiye, küreselleşmenin ivme kazandığı 1980’lerin başından itibaren rağbet gören bir sığınma ülkesi olmaya başladı. Ortadoğu ve komşu ülkelerin baskıcı rejimlerinden kaçanlar ilk mültecileri oluşturur. Ülkeye gelen ilk kitlesel mülteci grubu ise 1979 İran Devrimi’nin mağdur bıraktıklarıdır. Ardından İran-Irak Savaşı, Körfez Krizi ve günümüze dek gelen bitmeyen Irak işgali Türkiye’ye mülteci kaynağı sağlayan olaylardır (İçduygu, 2009: 4). 2000’li yıllara dek Türkiye’ye gelen mültecilerin büyük kısmını Ortadoğu ülkelerinden gelenler teşkil ederken, bu yıllardan sonra Asya ve Afrikalıların da yoğunlaşmasıyla ilticacıların menşe ülkeleri çeşitlenmeye başlamıştır.

Türkiye’de, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kayıtlarına göre 2009 Temmuz ayı itibarıyla, mülteci statüsü alamamış sığınmacılarla birlikte toplam 17,615 kişi

* Mülteci ya da sığınmacılar için sığındıkları ülkede uygulanan iki uygulama, sığınılan ülkede entegrasyon ya da menşe ülkeye geri dönüşür. Ancak Türkiye’deki bu yasal durum Türkiye’ye özgü başka bir uygulamayı beraberinde getirmiştir: Mültecileri, menşe ülke ve Türkiye dışında üçüncü bir ülkeye yerleştirme işlemi. Bu üçüncü ülkelerin başlıcası ABD, Kanada, Avustralya ve bazı Avrupa ülkeleridir.

bulunmaktadır (ismmmo.org, 2009).^{*} Bunların 10,584 tanesi mülteci statüsü sahibi, 6,970 tanesi de mülteci başvurusunda bulunmuş sığınmacılardan oluşmaktadır. 61 kişi de Birleşmiş Milletlerin ilgi alanı dışındaki yabancılardır. Nisan ayı verilerine göre 50 ülkeden 143 farklı etnik gruba mensup mülteciler içerisinde Irak (8,315) İran (4,186) Afganistan (3,206) Somali (1,244) Sudan (239) Eritre (108) Özbekistan (98) bu ülkelerin başını çekmektedir (unhcr.org.tr).

Türkiye'nin mülteciler için zorunlu ikamete tabi tuttuğu 30 tane il olmasına rağmen mülteciler daha fazla şehre dağılmış durumda. 4 binin üzerinde kişi ile Van, 3 bine yakın kişi ile İstanbul, 1000 ile 1500 arası mülteciler ile Afyon, Ankara, Gaziantep, Isparta, Kayseri, Konya ve Nevşehir en yoğun şehirlerdir.^{*} Mülteci ve sığınmacıların Türkiye'de yerleştirildiği şehirler incelendiğinde Orta Anadolu şehirlerinin fazla olduğu görülecektir. Bundaki gaye güvenlik ile açıklanabilmektedir. İçişleri Bakanlığı bu illeri belirlerken yabancılardan daha kontrol edilebilir olacağı ve demografik bakımdan daha uygun gördükleri bu şehirleri belirlemişlerdir. Deniz kıyısı, sınır illeri gibi kontrol edilmesi zor bölgeler daha az tercih edilmiştir. Yasal göç açısından bu derede büyük bir hacim söz konusu olsa da Türkiye'de göç, esasen yasadışı olarak gerçekleşmektedir. Türkiye'de her yıl onbinlerce kaçak göçmen yakalanmaktadır. Ancak yakalanamayanların sayısının bunun kat kat üstünde olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'de özellikle de İstanbul'da kaçak olarak yaşayan yabancılardan sayısında da 1 milyon rakamı telaffuz edilmektedir (ismmmo.org, 2009).

Türkiye'deki yasal ikamete tabi sığınmacılar içerisinde önemli bir kısım da çocuk mülteciler ve özellikle refakatsiz küçüklerden oluşmaktadır. Özellikle Somali ve Afgan uyrukluların önemli bir kısmı yalnız başına Türkiye'ye gelmiş ve sığınma başvurusunda bulunmuşlardır. Bu küçükler için, Türkiye Cumhuriyeti kanunları Türk vatandaşlarıyla eşit bir şekilde muameleyi işaret etmektedir. 18 yaşının altındaki her eşliksiz çocuk gibi sığınmacıların da Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüne bağlı yurtlarda kalması zorunludur. Ayrıca sadece SHÇEK değil sığınmacılar içerisinde koşulları sağlayanların Huzurevlerinde

^{*} Ancak kayıtsız olanların sayısının bunun kat kat üstünde olduğu ifade edilmektedir. Kayıtsız ve çoğu Türkiye'yi transit geçiş için kullanacak olan kayıtsızların sayısı ile ilgili 400 bin ile 2 milyon kişi arasında bir sayı tahmin edilmektedir. Bu konuda bkz.: Gelecek Arayanların Göç Haritası, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası çalışması.

^{*} Diğer iller Adana, Adapazarı, Ağrı, Aksaray, Amasya, Antalya, Bilecik, Burdur, Çankırı, Çorum, Eskişehir, Hakkari, Hatay, Kahramanmaraş, Karaman, Kastamonu, Kilis, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Mardin, Mersin, Niğde, Şırnak, Sivas, Tokat ve Yozgat.

kalmaları yönünde de müsait bir mevzuat vardır. Bu makalede buna örnek teşkil eden 8 sığınmacıyla ilgili gözlemler paylaşılmıştır.

1. Yöntem ve İlgili Alanı

Bu çalışmanın ilgi alanını hepsi erkek Afganistanlı 7 refakatsiz küçük ve huzurevinde kalan İranlı 1 sığınmacı oluşturmaktadır. Afganistan menşei sığınmacıların kaldığı yurdun kapasitesi 35 kişi iken, İran uyruklu 1 kişinin kaldığı Huzurevinde 150 kişi daha bulunmaktadır. Yurtta kalan sığınmacılar, kaldıkları yerin % 5'ini oluştururken, İran uyruklu büyük bir yerde kalmaktadır. Afgan sığınmacılar, 14-17 yaş arasındalar, İran uyruklu ise 60 yaşındadır. Ayrıca mülteci/sığınmacı mevzuatı gereği, bu kişilerin kimlik bilgilerini ve tanınmalarına neden olabilecek bilgilerin teşhir edilmesi sakıncalı bulunduğundan, kendileriyle ilgili bilgiler oldukça yüzeysel geçilmiştir. Bu nedenle ilgi alanını oluşturanların sadece ülke bilgileri verilmiş, diğer bilgilerden kaçınılmıştır. Ayrıca kendilerinin tanınmalarına neden olabilecek bir bilgi de kısmen değiştirilerek verilmiştir.

Çalışmada yöntem olarak gözlemler, derinlemesine görüşmeler, kurum yönetici/çalışanlarıyla görüşmeler ve kurumlarda kalan diğer kişilerle görüşmeler uygulanmıştır. Kendilerinin durumlarıyla ilgili yaptıkları değerlendirmeler de araştırmanın önemli bir safhasını oluşturmaktadır. Yapılan gözlem, mülakat ve incelemeler sonucundaki bulgular da salt gözlemler yoluyla değil, gerçekleştirdikleri ilişkiler üzerinden de değerlendirilerek verilmiştir. Ayrıca gözlenen sorunlar ayrıyeten bir başlık altında verilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilenlere dayanılarak ulaşılan çözüm önerileri de sonuç bölümüyle birlikte verilmiştir.

2. Mülteci Çocuklar ve Refakatsiz Mülteci Çocuklar

Yürütülen araştırma safhası sonucu elde edilen bulgulara geçmeden önce konunun büyük kısmını ilgi alanına alan mülteci çocuklar ve refakatsiz mülteci çocuklar konusunda biraz bilgi verelim. Öncelikle hukuki çerçevede mülteci çocuklar ve refakatsiz mültecilerin durumunu gözden geçirelim: Mülteciler konusunda en üst kurum olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, çocuk mülteciler konusuna özel önem vermektedir. BMMYK, mülteci çocukların korunması ve bakımını iyileştirmek ve artırmak için Ekim 1993'te BMMYK Yürütme Komitesi tarafından onaylanan, Mülteci Çocuklar Politikası'nı

kabul etmiştir. Ayrıca 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 (Mültecilerin Statüsüne İlişkin) Protokolü çocuklar için de yetişkinlere olduğu gibi geçerli olan standartları belirler: (1) belirlenmiş sebeplerden herhangi biri nedeniyle “zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkusu olan” çocuk “mülteci”dir. (2) mülteci statüsüne sahip olan çocuk asıl ülkesine dönmeye zorlanamaz ve sosyal refah ve yasal haklar konusunda yetişkinler ve çocuklar arasında ayırım yapılmaz. Sözleşmedeki bir madde çocuklar açısından özel önemi olan bir standardı belirler: mülteciler temel eğitimde vatandaşlara uygulanan “muamelenin aynısını”, ve temel eğitim dışı eğitimde de mülteci olmayan yabancılara tanınandan daha az müsait olmayan bir şekilde muamele göreceklendir (Madde 22) (BMMYK, 1994: 18).

Mülteci çocuklar açısından uluslararası mevzuat, genel çocuk mevzuatıyla da desteklenmektedir. Çocuklarla ilgili standartları en iyi belirleyen anlaşma olan 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (ÇHS) mülteci anlaşması olmamasına rağmen mülteci çocukları da içerir, çünkü ÇHS’deki haklar 18 yaşın altındaki her insana (Madde 1) herhangi bir ayırım gözetmeksizin (Madde 2) tanınır. (BMMYK, 1994: 18). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme anlaşmanın neredeyse tüm dünya tarafından (Mart 1994 itibariyle 155 devlet) onaylanmasıyla mülteci çocuklar için önem kazandı. 19 BMMYK da ÇHS’nin aynı zamanda kılavuz prensipler olarak kendi işlerinde de kullanır. BMMYK Mülteci Çocuklar Politikası “bir Birleşmiş Milletler sözleşmesi olarak (ÇHS) BMMYK’nın faaliyetleri için normatif bir referans çerçevesi oluşturur” demektedir. (BMMYK, 1994: 19).

Öte yandan 1951 Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair 1967 Protokolü mülteciyi yaş gözetmeksizin tanımlar ve mülteci çocukların statüsü için özel bir koşul koymaz. Refakatsiz çocukların mülteci statüsünü belirlemek daha zordur ve özel alaka gerektirir. (BMMYK, 1994: 97). Refakatsiz bir mülteci çocuğun mülteci statüsüne uyup uymadığının nasıl belirleneceği sorusu çocuğun duygusal gelişim derecesi ve olgunluğuna bağlıdır. (BMMYK, 1994: 101).

Hukuki mevzuatta da yer eden refakatsiz çocuklar, her iki ebeveyninden de ayrı olan ve yasa ya da töreye göre, kendisinden sorumlu olan başka bir yetişkin tarafından da bakılmayan çocuklardır. (BMMYK, 1994: 122). Küçük olan mülteci statüsü başvuranının çıkarlarının tam olarak korunması için bir yasal temsilci ya da vasinin atanması gerektiği ilgili mevzuatlarda ifade edilmektedir (BMMYK, 1994: 101). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 20.1’de de “Refakatsiz çocuk için alternatif bakım çözümleri yaratılırken çocuğun

yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, kültürel ve dilsel kimliğine gereken saygı gösterilecektir” denmektedir (BMMYK, 1994: 122).

Öte yandan refakatsiz çocukların özel gereksinimlerinin olduğu ve bu gereksinimler karşılanmazsa, ciddi akıl sağlığı sorunlarının doğmasının mümkün olduğu belirtilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü & BMMYK, 1996: 80). Mültecilerin refakatsiz kalmaları durumları ise genellikle mülteci kampındaki durum istikrarsız olduğunda olmaktadır. Refakatsiz çocuklar için acil durum bakımı barınak, yiyecek, tıbbi bakım, istikrarlı bir ortam ve fiziksel ve duygusal güvenlik dâhil acil gereksinimlerinin karşılanması ve her çocuk ve kayıp aile üyeleri hakkında bilgi toplanması gerektiği de belirtilmektedir. (Dünya Sağlık Örgütü & BMMYK, 1996: 82)

BMMYK'nın hazırladığı Mültecilerin Ruh Sağlığı adlı çalışmada refakatsiz çocuklarla ilgili olarak şunlar ifade edilmektedir: “Eşliksiz çocuklar, mülteci nüfusunun geri kalanı gibi aynı düzeyde maddi yardım almalıdır. Bunlara aynı tip konut, aynı yiyecek ve kamp okulu, tıp merkezi ve diğer tesislerden aynı derecede yararlanma olanağı sağlanmalıdır. Ancak eşliksiz çocuklara daha yüksek bir yaşam standardı sağlama konusunda yardım edilmemelidir, çünkü bu hassas ailelerin daha fazla maddi yardım alabilmek için çocuklarını terk etmelerine yol açar. Zor durumlarda, fiziksel güvenlik tehdit altındayken ve gelecek belirsizken, ebeveynler çocuklarını terk edip eşliksiz çocuklar için olan yerlere gitmeye yönlendirebilirler. Bunu çocuklarının güvenliğini sağlama ve onların gelecekte eğitim, yiyecek ve fırsatlara sahip olması için yaparlar. Gereksinim duyulan bakım çeşitli yollardan yapılabilir:

- Her çocuk uygun bir yetişkin bakıcıya verilebilir.
- Eşliksiz çocuklara geniş ailelerde ya da küçük gruplar halindeki diğer çocuklarla bakım sağlanabilir.
- Eğitimli bakıcılar küçük çaplı çocuk gruplarına bakabilirler. Daha büyük ve ergenlik dönemindeki çocuklar için denetimli, bağımsız yaşam evleri sağlanabilir (Dünya Sağlık Örgütü & BMMYK, 1996: 83)”.

Kısacası, mülteci çocuklar ve refakatsiz küçükler konusu, mülteci/sığınmacı literatüründe geniş yer bulan ve özel önem gösterilen konulardır. Günümüzde mülteci yaratan durumların mülteci çocuk ve refakatsiz mülteci çocukları da içermesi söz konusudur. Türkiye'deki mültecilerin perspektifi de bunu göstermektedir. Bu ön bilginin ardından Niğde İlinde

SHÇEK Yurdunda kalan 7 refakatsiz mülteci çocuk ve İran uyruklu Huzurevinde kalan bir sığınmacıyla ilgili araştırmalar neticesinde elde edilen bulgulara geçebiliriz.

3. Bulgular

Esas itibariyle, yapılan gözlem süreçlerinin ve ilgili kişilerle (sığınmacılar ve kurum personelleri/idarecileri) yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular, araştırma safhasında mülteci/sığınmacıların olası problemleri ve yaşadıklarının etkileri de gözetilerek değerlendirilmiştir. Ayrıca kendilerinin durumlarıyla ilgili yaptıkları değerlendirmelerden de önemli derecede yararlanmışlardır. Sosyal Hizmetler Kurumunda kalan Türk vatandaşlarıyla aynı problemler nedeniyle burada kalmaya başlayan sığınmacılar ayrıyeten başka özel problemlere de sahip kişilerdir. Bu nedenle kurumda kalan diğer kişilerden farklı problemlere ve olmaması gereken güçlüklerle sahiplerdir. Aşağıda paylaştığımız bulgularda da bu açıkça görülmektedir.

3. 1. Mülteci ve Sığınmacıların Durumlarına İlişkin Gözlemler

Kuşkusuz yurt yaşamı normal bir yaşama şekli değildir. Ancak normal olmayan biçimler dışında kalan yaşam biçimleri içerisinde de en uygun ve en tercih edilenlerindedir. İşte bu durum ülkesinden ve yakınlarından ayrı düşmüş sığınmacı/mülteciler için oldukça değerlidir. Sığınmacı ve mülteciler için geldikleri ülkede barınacak yer sorunu büyük bir problem teşkil edebilmektedir. Yapılan gözlemler, mülakatlar, incelemeler ve takipler sonucu Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdunda kalan 7 Afgan uyruklu sığınmacı ve Sosyal Hizmetler Kurumu Huzurevinde kalan İran uyruklu şahıs hakkında yapılabilecek ilk gözlem, bu şartlarda barınmaktan çok mutlu olduklarıdır. Ayrıca sadece barınma değil, yiyecek, giyecek, nakdi/ayni yardımlar, sosyal faaliyetler, diğer etkinlikler bu insanlar için bir fırsat olarak görülebilir.

BMMYK'daki süreçlerini takip ve işlemleri hızlandırma açısından da diğer sığınmacılara göre bu kurumda kalanlar, daha az istekli görünmektedir. Çünkü sığınmacılar için Niğde Sosyal Hizmetler kurumlarında kalmaları, arzuladıkları koşulları bir anlamda yakaladıkları anlamı taşımaktadır. Diğer sığınmacılar BMMYK'yı hemen hemen her hafta arayıp durumlarını sorarken, bu sığınmacılar 3-4 ayda bir kez sormaya çalışmaktadır. Bu kurumlardaki sığınmacılar içerisinde dosya durumu belirsizlik içinde olanlar bile dosyalarını

pek de önemsememekte, daha çok kaldıkları yerin devamlılığı açısından tedirgin olmaktadır. Çünkü 18 yaşını aşanların yurttan çıkmak zorunda kalacağı, onlar için asıl probleme işaret etmektedir.

Araştırma safhasında yapılan gözlemlerden biri, kültür problemi/etkileşimi/değişimi üzerinedir. Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdu ve Huzurevinde kalanlar için kendi kültürleri ve yeni bir kültür çakışma halinde olmuş, kendi kültürleri zayıflamaya başlarken tanıdıkları yeni kültür üzerlerinde etkili olmaya başlamıştır. Sığınmacıların, yerli (otokton) halkla tanışmaları bu kurumlarda kalanlarda çok daha yoğun ve yakın olmaktadır. Çünkü aynı odayı paylaşmaktalar, daha yakın ilişki içinde olmaktadır. Bu gayri-ihiyari biçimde kültürel açıdan bir etkileşime mahal vermektedir. Özellikle de Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdunda kalan 7 sığınmacı artık Türk gibi yaşamakta, giyinmekte ve davranışlar sergilemektedir. Huzurevinde kalan sığınmacı ise daha kapalı olmaya gayret etmekte ve kültürel açıdan diğerlerine göre daha az etkileşime mahal vermektedir.

Öte yandan Erkek Yurdunda kalan 7 Afgan uyruklu sığınmacının sayı yönden fazla olmaları, kendi içlerinde de bir 'toplum' olarak kalmalarına yol açmaktadır. Aslında bu kendi içlerindeki bağlılık, kültürlerini korumaya katkıda bulunmaktadır. Kendi aralarında ana dillerini konuşmaya gayret etmeleri de bunu açıklar. Ancak asıl baskın olan diğerleriyle olan iletişimdeki etkilenmeleridir. Kendileriyle görüşmede sorulduğunda ise Türklerin yaşadığı kültürün zaten kendilerinkine çok fazla benzediğini, bunun için bazı küçük farklı adetleri terk etmekte bir sakınca görmediklerini ifade etmişlerdir. Huzurevinde kalan sığınmacı ise kaldığı süre içinde kültürel değişimden çok yeni kültürü tanıma anlamında çok şey öğrendiğini, Türk kültürünün İran kültürüne de çok fazla benzediğini ama temelde büyük farklılıkların olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Farklı kültürden olmaları nedeniyle yaşayabilecekleri kültürel sorunların hemen hemen hiç gözlenemediğini de ifade etmek gerekir. Bu da kurumlarda kalanların uyum açısından hiçbir sorun yaşamamalarına imkân vermektedir.

Dahası kurumlarda kalan sığınmacılar, kaldıkları ortama ve insan ilişkilerine uyum sağlamak için yoğun bir gayret göstermektedir. Ayrıca bu gayretleri doğal olarak içten gelmekte ve her türlü uyum programına açık bir tavır sergilemektedirler. Örneğin yapılan her programa (gezi, iftar vs) eksiksiz katılmakta, her organizasyonda bulunmaya önem vermektedirler. Hatta kurumlarda kalan diğer Türk vatandaşlarının üstünde bir katılım

sergilemektedirler. Kısacası, alışmaya doğan bir meyilleri var ve bu da pek çok sorunun yaşanmamasını sağlamış gözükmektedir.

Erkek yurdunda kalan Afgan sığınmacılar kendi aralarında anadillerini (Farsça) konuşmaya gayret etse de anadilleri kurumdaki diğer kişilerle iletişimde güçlük yaşamaları nedeniyle daha az kullanılmakta, Türkçe öğrenme ve kullanma istekleri olmaktadır. Anadilleri unutulmaya yüz tutmaktadır. Özellikle de Huzurevinde kalan İranlı sığınmacı için anadili kullanma imkânı neredeyse sıfır olduğu için (telefon görüşmeleri vs hariç) bu unutma süreci daha hızlı ve güçlü sürmektedir. Öte yandan Türkçe öğrenmeleri de çok hızlı gerçekleşmektedir. Çok sayıda Türk vatandaşıyla doğrudan ve zorunlu olarak Türkçe iletişimde olmaları Türkçeyi öğrenmelerine hız ve ivme katmaktadır. Türkçeyi diğerlerinden hızlı öğrenenler de henüz öğrenmeyenlere destek olmakta, ayrıca diğerlerinin öğrenmelerine de hem katkısız anlamda hem de teşvik olarak etkide bulunmaktadır.

Yurt ve huzurevinde kalanlar için güvenlik sorunu olmamaktadır. Bu hem kaldıkları yerin güvenli olması hem de daha özel bir koruma prosedürü uygulanması neticesinde olmaktadır. Ayrıca sadece kendi aralarında bir dayanışma değil diğer kalanlarla birlikte bir dayanışma sergilenmektedir. Bundan da çıkan sonuç, bu kurumlarda kalanlar için birlikteliğin etnik ve kültürel bir yakınlıkla değil daha çok aynı yeri paylaşmakla gerçekleştiğidir. Kuşkusuz dini yönden bir farklılığın da olmamasının buna etkisi vardır. Kurumlarda kalanlar için ‘biz’ bilinci sadece kendi menşinden olanlarla sınırlı değil, tüm yurt arkadaşlarıyla birlikte değerlendirilmektedir. Huzurevinde kalan için aynı durum söylenemez. Yalnız kalması ve farklı olması, onun için bir ‘biz’ bilincini doğurmamış olsa da ona göre sağlanan imkânlar yalnızlıktan çok daha önemli ve değerli. Ona göre yaşının da buna olumsuz bir etkisi var. Ayrıca kendisi diğerlerinden daha çok kötü bir yaşam yaşadığını bu yüzden diğerlerinin kendini anlayamayacağını ve bu yüzden de onlara açılmayı düşünmediğini ifade etmektedir. Kendisi bir de kendisine İngilizce ya da Farsça bir gazete temin edilmesini çok istemekte, bu sayede ‘bir şeylerden’ haberi olabileceğini söylemektedir.

3. 2. Mülteci ve Sığınmacıların Kurumlarda Kalan Türk Vatandaşlarıyla İlişkileri

Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdunda kalan 7 Afgan uyruklu sığınmacı ve Sosyal Hizmetler Kurumu Huzurevinde kalan İran uyruklu şahısın Türk vatandaşlarıyla

yaşadığı herhangi bir sorun gözlenmemektedir. Sadece Huzurevinde kalan şahsın yalnızlık çektiği ve Türklerin kendine iletişim yönden yeterince ilgi göstermediği, öte yandan kendisinin de iletişim kurmaktan kaçındığı gözlenmektedir. Ancak bu zorunlu iletişimlerine ve sohbet ortamlarına katılmasında bir olumsuz değildir. Huzurevinde kalan İran uyruklu sığınmacının çok akıcı Türkçe bilmesi de günlük/normal ilişki açısından herhangi bir sorun yaşamasına neden olmamaktadır.

Türk vatandaşlarıyla iletişim kurma niyetleri açısından yurttan kalan Afgan uyrukluların çok ilgili ve gayretli oldukları gözlenmektedir. Kendileriyle görüşmelerde de yurttan kalanların kendilerine toplumda en çok benzeyen topluluğu oluşturdukları ve bu yüzden onlarla iletişim kurarken hiç de zorlanmadıkları ve kendilerine yönelik ilgiden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Türkçe konuşma çabaları da bunu desteklemektedir. Örneğin iyi Türkçe konuşan bir Afgan, Türklerle iletişimi en çok Türkçe öğrenmesine katkıda bulunmasından dolayı arzuladığını ve kendisine bir anlamda yardım ettiklerini ifade etmektedir.

Hiçbiri iletişime kapalı olmasa da yurttan kalan Afgan uyruklu sığınmacılarda bir iç kapanıklık gözlenmektedir. Yaşadıklarından kaynaklanan geçmişin ağır yükünün kendilerinde durgun bir sessizlik ve kendilerine yönelik muamelelere itiraz etmeme şeklinde tezahür ettiğini gözlemekteyiz. Kendilerinden birinin bir isteği olması durumunda hiç itiraz etmeden karşı tarafın isteğini eksiksiz yerine getirmektedirler. Bu da Türk vatandaşlarıyla bir sorun yaşamamalarına imkân vermektedir. Görüşülen kurumda Türk vatandaşı çocuk ve yaşlı bireyler, sığınmacıların hiçbir durumundan şikâyetçi olmadıkları, aksine kendilerinin bu yaşta nasıl bu kadar uysal olduğuna şaşırıldıklarını ifade etmişlerdir. Gerçekten de yaşlılarında görülen bazı sorunlar ve ergenlik belirtileriyle, ilerlemiş yaşlılarda görülen tavırlar bu sığınmacılarda gözlenmemektedir. Bu da yine geçmişte yaşanan sorunların bu kişileri yaşından olgun ya da daha deneyimli kılmış, neticede de anakronik bazı durumlar doğmuştur.

Sosyal Hizmetler Kurumu Huzurevinde kalan İran uyruklu şahıs çok iyi Türkçe bilmekte, Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdunda kalanlardan ise 2'si çok iyi Türkçe konuşmakta, diğerleri günlük yaşamlarına idame ettirecek kadar Türkçe bilmektedir. Az Türkçe bilenlerin Türk vatandaşlarıyla ilişkilerinde anlaşamamaktan kaynaklanan küçük problemler olabilmektedir. Genelde çok iyi Türkçe bilenlerden destek alsalar da bazı iletişim problemleri kaçınılmaz olmaktadır. Kendilerinin ifadesiyle, Türklerle anlaşmaları onların

kendilerini, kendilerinin de onları anlayabildiği kadar gerçekleşmektedir. Ancak yine kendilerinin ifadesiyle, Türk vatandaşları Farsça öğrenemeyeceğine göre kendilerine Türkçe öğrenmelidir. Bunun için de özellikle idarecilerden destek beklediklerini söylemektedirler.

Kuşkusuz eğitim, sığınmacıların Türklerle iletişimi açısından hayati bir öneme sahiptir. Eğitim alabilmek huzurevinde kalan için pek mümkün olmamaktadır. Ancak yurttan kalan 7 Afgan sığınmacı, eğitim her türlü imkânından yararlanmaktadır. Hem kendi yaşının gerektirdiği eğitimler hem de özel eğitim imkânları var ve bu eğitimlere katılmasında hiçbir sorun yaşamamaktadırlar. Eğitimin gerekliliği yönünde de kendilerinde yoğun bir bilinç gözlenmektedir. Hiçbir eğitim uygulamasını kaçırmamaktadırlar. Bunun da Türk vatandaşlarıyla iletişimlerine doğrudan fayda sağladığını görmemek mümkün değil. Aynı sürece dâhil olmak, sığınmacılar için eşitlik ve birliktelik sağlamakta, bu sayede iletişim kanallarının daha ilgili açılması gerçekleşebilmektedir. Kendileri de Sosyal Hizmetler Kurumunda kalmalarının en çok eğitim açısından faydasını gördüklerini, bunun gelecekları için de hayati derecede önemli olduğunu söylemektedir. Geldikleri ülkede eğitim olanağının neredeyse sıfır olması, Türkiye'deki eğitim imkânlarının hem daha iyi hem de daha etkili olması gibi durumların da etkisiyle sığınmacılar için eğitim, birinci derecede önem verdikleri bir konu olmaktadır.

3. 3. Mülteci ve Sığınmacıların Sosyal Hizmetler Kurumu Yönetici ve Çalışanlarıyla İlişkileri

Karşılıklı memnuniyet ve destekler, Mülteci ve Sığınmacıların Sosyal Hizmetler Kurumu yönetici ve çalışanlarıyla ilişkileri anlayan bir ifadedir. Gerçekten de sorunsuz bir ilişki gözlenmektedir. Sığınmacıların idarecilerden, idarecilerin sığınmacılardan memnuniyeti, Türk vatandaşlarının üstündedir, denebilir. Çünkü sığınmacılar, düzenlenen her organizasyona/etkinliğe eksiksiz katıldığı gibi kuralla uyma yönünden de hiçbir sorun çıkarmamaktadırlar.

Dışarının istismar ve sömürü süreçlerinin yakından tanıdığı olan bu sığınmacıların, Sosyal Hizmetler Kurumu çalışan ve idarecilerinden gördüğü muameleler, kendilerinin söylemiyle onlara insan olduğu hatırlatan ilk süreç. İstismar ve sömürü kesinlikle söz konusu değil ve kurumdakiler de sığınmacıların uyum ve açık tavırlarından son derece memnun. Bu kurum çalışanları ve idarecileriyle sığınmacılar arasında çok yakın bir bağın doğmasını

sağlamıştır. Örneğin bir öğretmen, sığınmacıların bu olumlu tavırlarının geldikleri günden beri sınıf üzerinde de etkili olduğu, sığınmacıların olumlu tavırlarının sınıfın bu açıdan seviyesine olumlu katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Sınıfındaki sığınmacıların derse katılım yönden zayıf kalmalarına rağmen, kendilerinden istenen ödev ve görevleri eksiksiz yerine getirmek gayretinde olduklarını ifade etmiştir.

Sığınmacıların bu olumlu davranışlarının arka-planında otorite yönünden geldiği ülkede durumun hiç de iyi olmamasının etkisi olduğu söylenebilir. Ülkelerindeki şiddetin ya da istenmeyen durumların çıkmasında bir anlamda otoritenin olmamasını düşünen sığınmacılar, bu açıdan Sosyal Hizmetler Kurumundaki otoritenin önemi ve varlığının sağladıklarına sahip çıkmakta ve kendilerinin onlara karşı vazifesinin her türlüsüne açık olmaktadır. Bir Afgan, Türkiye’deki kurumlardaki memurları kendi ülkesine götürmek gerektiğinden söz etmişti. Kurum yöneticileri de bu sığınmacıların kendilerine son derece saygılı olmasının arkasında ülkelerindeki memurlardan çektiği olumsuz muamelelerin etkili olabileceğini ifade etmişlerdir.

Yine de Sosyal Hizmetler Kurumu yöneticileri ve idarecileri ile sığınmacılar arasında sınırlı bir iletişim olduğunu söylemek gerekir. Karşılıklı memnuniyet ve sorunsuz iletişim söz konusudur, ancak sığınmacılar ‘biz’ ve ‘öteki’ bilinci kadar keskin bir ayırım olmasa da idarecilerle aralarında bir farkın olduğunu ve bu yüzden onlara içlerinden gelse de çok da yakın olamadıklarını ifade etmişlerdir.

3. 4. Mülteci ve Sığınmacıların Yaşadıkları Bazı Sorunlar

Mülteci konusunda resmi bir ağız olan Birleşmiş Milletler’in Dünya Sağlık Örgütü ile yaptığı bir çalışmada mülteci çocuklar ile ilgili şunlar söyleniyor: “Mülteci çocukların sadece yiyecek, su, barınak ve tıbbi bakım gibi maddi gereksinimleri olduğu düşünülürdü, ancak artık mültecilerin aynı zamanda, duygusal, kültürel ve ruhsal güçlerini toplamak için de yardım görmeleri gerekir”. 64 Gerçekten de günümüzde mültecilere özellikle de çocuklara yardım edilirken hala salt temel ihtiyaçlar düşünülmemekte, diğer insani gerekler ihmal edilmektedir. Aslında da bu, mülteci ve sığınmacıların aldıkları diğer yardımların da verimini/etkililiğini etkilemektedir.

Niğde İlinde Sosyal Hizmetler Kurumu Erkek Yurdunda kalan 7 Afgan uyruklu sığınmacı çocuk (refakatsiz küçük) için bunu söyleyebilmek mümkündür. Sığınmacılar yeterli

derecede periyodik yardımları ve destekleri alabilmektedir. Ancak geçmişte yaşadıklarını aşacak psiko-sosyal desteklerden yeterince yararlanamamaktadır. Kurumun bir psikologu olsa da mülteci konusundaki sorunlara vakıf olmak noktasında yeterli performans sergileyememektedir. Sığınmacıların uyumu başta olmak üzere gelecekle açısından da oldukça hassas bir dönemde olmaları bu eksikliğin olumsuzluklarının gelecekte daha da büyüyecek olma ihtimali, psiko-sosyal yönden alacakları desteğin önemini artırmaktadır. Ancak bu açıdan yeterli bir durum olduğu söylenemez. Aynı şekilde Huzurevinde kalan kişi için de bu durum geçerlidir.

Öte yandan sadece psikolojik/psikiyatrik yönden eksiklik söz konusu değil. Sağlık konusu, Sosyal Hizmetler Kurumunda kalanlar için başlı başına büyük bir soruna tekabül etmektedir. Türk vatandaşlarıyla aynı prosedürün uygulanmaz oluşu, hastane bedelinin ödenmesi, ilaç temini, tıbbi malzemelerin alımı gibi konularda sorunların doğmasına neden olmaktadır. Hastane bedeli ve ilaç alımı gibi kaynaklar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na karşılanmaktadır. Ancak yine de eşit bir prosedürün olmaması sorunlar çıkarmaktadır. Örneğin Huzurevinde kalan yaşlı sığınmacının gece rahatsızlanması durumunda, hastaneye kabulü için yasal yönden sorunlar olmuştur. Söz konusu hastanenin başka bir ilçede olması da ödeme açısından Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na sorunlar çıkarmıştır.

Öte yandan dil problemi de sorunlar çıkarabilmektedir. Başta iletişim problemleri olmak üzere, eğitim alma esnasında yaşanan anlaşmazlıklar ve sorunların tam olarak aktarılmasına yaşanan güçlükler oluşabilmektedir. Kurum idarecilerinin sığınmacılarla derinlemesine görüşme yapabilmesinin de engeli olan dil problemi, kültürel farklılıktan kaynaklanan sorunların da en büyüğüdür.

Sığınmacıların resmi işlemlerinin Emniyet Müdürlüklerince yürütülmesi de bazı kopukluklara ve sorunlara yol açmaktadır. Örneğin il dışına düzenlenen bir gezi veya katılması düşünülen bir spor faaliyeti için Emniyet Müdürlüğü'nün izni gerekmekte, bu da kurumlar arası ilişkiyi gerektirmekte ve sonuçta hem zaman açısından hem de farklı prosedür uygulamaları açısından kopmalara mahal vermektedir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki, (etnik ve kültürel yönden) farklı kişiler olmalarına rağmen, Sosyal Hizmet Kurumlarında kendilerine yönelik muamelelerin Türk vatandaşlarıyla eşit olmaları kendilerine manevi anlamda bir güç vermektedir. Ayrıca farklı süreçler yaşayıp,

farklı sorunlar yaşayarak buraya gelmelerine karşın, bu eşit tutum ve muameleler diğer yandan bazı sorunlarının görmezden gelinmesine neden olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Göç ve büyük çapta insan hareketlerinin hızla arttığı çağımızda mülteci ve sığınmacılar başta olmak üzere yerinden olmak zorunda kalan ve hassas ve yardıma gereksinim duyan insanların durumu gittikçe daha vahim bir hal almaktadır. Türkiye, tarihsel açıdan göç süreçlerine yakından tanıklık etmesinin yanında, bu göç süreçlerinden büyük bedeller ödemiş bir ülkedir. Günümüzde de Türkiye’de yoğun bir göç sirkülasyonu yaşanmakta, her yıl binlerce insan ya transit güzergâh olarak Türkiye’yi kullanmakta ya da burada iltica başvurusunda bulunarak 3. bir ülkeye yerleştirilmek üzere geçici bir süre kalmaktadır. İltica başvurusunda bulunarak başka bir ülkeye yerleştirilmek üzere Türkiye’de kalan mülteci ve sığınmacılar içerisinde önemli sayıda refakatsiz yani eşliksiz çocuk mülteci ve yaşlı, bakıma muhtaç mülteci bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler Kurumu, Türk vatandaşlarına olduğu gibi yabancı uyruklu bu sığınmacı ve mültecilere de hizmet veren bir kamu kurumudur. Ankara, İstanbul gibi iller başta olmak üzere Türkiye’nin çoğu şehrindeki Sosyal Hizmetler Kurumlarında önemli sayıda sığınmacı ve mülteciler kalmaktadır. Özellikle SHÇEK yurtlarında ve Huzurevlerinde kalan sığınmacı ve mülteciler için uygulanan prosedür Türk vatandaşlarıyla büyük benzerlik gösterse de bu insanların özel konularından ötürü bazı farklılıklar da taşıyabilmektedir.

Bu makalede, Orta Anadolu’nun ortasında yer alan ve yaklaşık 350-400 sığınmacı ve mültecinin bulunduğu Niğde’deki Sosyal Hizmet Kurumlarında kalan Afgan uyruklu 7 sığınmacıyla, İran uyruklu 1 sığınmacı üzerinden yaptığımız gözlemleri paylaştık. Ana izlenimimiz şudur: Zor ve zorunlu bir kaçışta, hem öncesi hem de süreç esnasında oldukça olumsuz durumlara maruz kalan mülteci ve sığınmacılar içerisindeki refakatsiz küçükler ve bakıma muhtaç yaşlılar, geçici ya da kalıcı bir süre için geldikleri Türkiye’de kalma imkânı buldukları Sosyal Hizmetler Kurumlarında diğer sığınmacı/mültecilere göre oldukça iyi durumdadırlar. Ayrıca mülteci/sığınmacılar, bu kurumlarda kaldıkları sürece uyum, kanunlara uyma gibi konularda hassas davranmakta, deyim yerindeyse bu sosyal hizmet imkânına 4 elle sarılmaktadırlar. Denebilir ki, sadece barınma değil, yiyecek, eğitim, giyecek, bakım, sosyal faaliyetler gibi ek imkânlar açısından da Sosyal Hizmet Kurumlarında kalmak, mülteciler için

normal olmayan, en iyi koşullardır. Öte yandan Sosyal Hizmetlerde kalan Türk vatandaşları ve kurum idarecileri de mülteci/sığınmacılardan ve özellikle uyum noktasındaki gayretlerinden oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Şunu da ifade etmek gerekir ki, mülteci/sığınmacılar, Sosyal Hizmet Kurumlarında kaldıkları sürece kendi kültürlerini, bilhassa dillerini unutmaya ve yakından temasta oldukları Türk kültürüyle tanışmaya başlamaktadırlar. Özellikle bir toplu durumlarının olmadığı, yalnız kaldıkları ortamlarda bu çok güçlü gerçekleşmektedir.

Mülteci ve sığınmacıların burada kaldıkları sürece yaşadıkları sorunların başında da ortak bir sağlık prosedürünün uygulanmaması, mültecilerin yaşadıklarına dair sorunlarını atlatabilmelerine yardımcı olarak psiko-sosyal desteklerin yetersizliği ve dil problemleri gelmektedir. Ancak tekrar ifade etmek gerekirse, diğer koşullarda yaşayan mülteci ve sığınmacılara göre oldukça aza indirgenmiş problemlere sahiptirler. Bu sorunların aşılması durumunda da mülteci ve sığınmacılar için sosyal hizmetler tam anlamıyla gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu sorunlara ilişkin bu çalışma neticesinde söyleyebileceğimiz çözüm önerileri de şunlardır:

- Türk vatandaşlarıyla, mülteci/sığınmacılar arasında ortak bir sağlık prosedürü uygulanmalı; Sosyal Hizmetler Kurumlarında kaldıkları sürece sığınmacı/mülteciler, her açıdan bu kuruma özgü sağlık sistemi içerisinde kalmalıdır.
- Sosyal Hizmetler Kurumlarında kalan her birey psiko-sosyal açıdan destek ihtiyacı duyar. Mülteci ve sığınmacılar yaşadıkları neticesinde diğerlerine göre özellikle psikiyatrik açıdan tedaviye daha fazla gereksinim duyanlardır. Bu nedenle Sosyal Hizmet Kurumlarında kalan sığınmacı ve mültecilere psikiyatrik ve psikolojik destekler daha yoğunlaştırılmış ve özelleştirilmiş olarak sunulmalıdır.
- Mülteci ve sığınmacıların kurumlarda kalırken yaşadığı problemlerin önemli bir oranının ana kaynağı, dil yani Türkçe bilememelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kurumlara gelmelerinden itibaren yoğun bir dil eğitimine tabi tutulmalıdırlar. Ayrıca alacakları eğitim, uyum (müşavirlik) çalışmalarının da başarılı olması için Türkçe öğrenmeleri önemlidir.

- Kurumlarda kalan birden fazla aynı uyruktan yabancının birbirini sıklıkla görmesi yalnızlık çekmemeleri açısından faydalıysa da kuruma uyum ve diğerleriyle kaynaşma açısından engel teşkil edebilmektedir. Bu nedenle Sosyal Hizmetler Kurumuna dağılımları bunu gözetererek yapılmalıdır.
- Mülteci hukuku, çocuk mültecilere için uygulanan özel muameleler, refakatsiz küçükler konusundaki yeni uygulama ve uluslararası standartlar takip edilerek, Türkiye'deki ilgili kurumların mevzuatına ve pratik uygulamalarına dâhil edilmelidir. Ayrıca bu konuda iç mevzuatın da geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalı, özellikle de üniversitelerin bu alana daha fazla ilgi göstermesi için yönlendirmeler olmalıdır.
- Genel olarak ise, Türkiye'ye gelen sığınmacı ve mültecilerden yardıma ve bakıma ihtiyaç duyanlar ilk etapta tespit edilerek, gerekli yardım ve barınma imkânları sağlanmalıdır. Ancak Sosyal Hizmetler gibi karma modellerle daha fazla tercih edilmeli, mültecilerin toplumla kaynaşmasını sağlayacak bu gibi uygulamalar esas olmalıdır. Çünkü toplumda mültecilerin varlığının kabullenmesinde farkındalık oldukça hassastır ve birliktelik sağlanmak suretiyle bunun gerçekleşmesi daha akıllıcadır.

KAYNAKLAR

İÇDUYGU, Ahmet. (2009) **İstanbul'daki Göçmenler: 2000'lerden Bir Görünüm**, İstanbul: British Coincil.

KORKUT, Recep, **Sığın(ama)mak: Sığınmacılık ve Mülteciliğin Türkiye Seyri**.
<http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale.aspx?mid=568> (Erişim Tarihi: 11.09.2009)

Mültecilerin Ruh Sağlığı. (1996) Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü & BMMYK Ortak Yayını.

Mülteci Çocuklar: Koruma ve Bakım Kılavuzu. (1994), Cenevre: BMMYK.

PEKER, Bülent ve SANCAR, Mithat. (2005), **Mülteciler ve İltica Hakkı**, Ankara: İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayını

Sığınma ve Mülteci Konularındaki Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler. (1998), Ankara: BMMYK Türkiye Temsilciği.

Statistical Yearbook 2006. (2007) Switzerland: UNHCR.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği istatistikleri: www.unhcr.org.tr (Erişim Tarihi: 21.08.2009)

İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı,

<http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/MULTECI%20MEV/T%C3%9CRK%C4%B0YE%20ULUSAL%20EYLEM%20PLANI.pdf> (Erişim Tarihi: 01.09.2009)

İSMMMO, “Gelecek Arayanların Göç Haritası”

http://archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2008/bulten/13122008_GOCHARITASI.pdf (Erişim Tarihi: 11.07.2009)

<http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalHaberDetay&Date=20.06.2009&ArticleID=941356>